

LBRIS

We know
books

ANTONY BEEVOR

ARNHEM

BĂȚĂLIA PODURILOR, 1944

Traducere din limba engleză
ALOMA CIOMÂZGĂ-MĂRGĂRIȚ

LITERA
București

CUPRINS

1. Vânătoarea este deschisă!.....	21
2. „Marțea Nebună“	32
3. Armata 1 Aeropurtate Aliată.....	53
4. Îndoieli respinse.....	76
5. Ziua Securii	86
6. Tușe finale	102
7. Ajunul bătăliei.....	115
8. Invazia aeriană.....	128
9. Reacția germană	152
10. Parașutări britanice	163
11. Parașutări americane	179
12. Arnhem, zi și noapte.....	203
13. Arnhem – al doilea transport.....	226
14. Diviziile americane și Corpul XXX	243
15. Arnhem	269

16. Nijmegen și Eindhoven	300
17. Nijmegen – Traversarea râului Waal	320
18. Podul de la Arnhem și Oosterbeek.....	349
19. Nijmegen și Șoseaua Iadului	376
20. Oosterbeek	396
21. Vinerea Neagră, 22 septembrie.....	419
22. Sâmbătă, 23 septembrie	444
23. Duminică, 24 septembrie	460
24. Operațiunea Berlin	483
25. Oosterbeek, Arnhem, Nijmegen	501
26. Evacuarea și jefuirea orașului Arnhem	516
27. Insula Bărbaților	529
28. Iarna foamei	544
Mulțumiri.....	569
Bibliografie.....	573
Note.....	582
Indice.....	640

VÂNĂTOAREA ESTE DESCHISĂ!

Ziua de 27 august 1944 a fost în Normandia o duminică perfectă de vară. De pe un teren din Saint-Symphorien-les-Bruyères, la sud-vest de Evreux, răzbăteau sunetele liniștitoare ale unui meci de crichet. În livada de peri alăturată, tancurile Sherman ale Sherwood Rangers Yeomanry* tocmai fuseseră reparate și reechipate după înfruntarea din punga de la Falaise, punctul culminant al bătăliei pentru Normandia. Bătele, mingile, apărătorile și stâlpii fuseseră strecurate pe țarm într-unul dintre camioanele de transport. „Să nu se spună că am invadat continentul nepregătiți”¹, scria unul dintre jucători.

Regimentul trebuia să fie gata de plecare în 24 de ore, dar imediat după prânz s-a dat ordin să se plece într-o oră. Tancurile au fost pe șosea în 70 de minute, îndreptându-se spre râul Sena, pe care prima formație britanică, Divizia 43 Wessex, îl traversase la Vernon cu o zi înainte. Soldații britanici chiar erau invidioși că Armata a 3-a americană a generalului George Patton traversase Sena cu șase zile înaintea lor.

În 29 august, armatele Aliate, numărând acum aproape un milion de oameni, au înaintat dinspre capetele de pod de la est de Sena, îndreptându-se spre granița cu Belgia și Germania. Bătălia pentru Normandia fusese în sfârșit câștigată, iar armata germană se retrăgea haotic. „De-a lungul principalelor rute de aprovizionare”, scria un oficial american în jurnalul

* Parte a Royal Yeomanry, regiment de cavalerie ușoară al armatei britanice format din cadre de rezervă (n.red.).

său, „poți vedea efectele loviturilor noastre aeriene date inamicului. Printre camioanele bombardate, care zac distruse cu sutele, ruginite și diforme, pe marginea drumurilor, se mai zărește ocazional câte un vehicul plin cu canistre de combustibil arătând ca niște vaci moarte umflate, negre și carbonizate, ori câte un tren cu munți de canistre bombate ce dau să cadă printre cadrele de oțel deformate ale vagoanelor distruse.“²

Pentru regimentele britanice de cavalerie motorizată, vânătoarea era deschisă. Generalul-locotenent Brian Horrocks, comandantul Corpului XXX, așezat pe turela unui tanc de comandă, nu s-a putut abține să nu se alătore și el. „Acesta era genul de bătălie care îmi plăcea cu adevărat“, scria el ulterior. „Cui nu i-ar fi plăcut?“³ Cu peste 600 de tancuri – Sherman, Churchill și Cromwell –, Divizia Blindate de Gardă, Divizia 11 Blindate și Brigada 8 Blindate au atacat pe un front de 80 de kilometri, „tăindu-și drum prin zonele din spatele inamicului, ca o combină printr-un lan de porumb“, adăuga el.

Regiunea dintre Sena și Somme era „o întindere de câmpuri albe, fără împrejmuiri și cu drumuri bune“.⁴ Periculosul *bocage* normand, cu pășunile îngrădite și drumurile pline de șanțuri adânci, rămăsese departe în spate. Rangerii din Sherwood au adoptat vechea lor formație din campania în deșertul nord-african, cu un escadron de tancuri Sherman dispersat în față, centrul de comandă al regimentului imediat în spatele acestuia și celelalte două escadroane de cavalerie pe flancuri. „Era cel puțin palpitant să gonești la viteză maximă peste câmpiile deschise într-o dimineață atât de frumoasă“, scria un comandant de grupă de cavalerie, „știind că germanii erau pe fugă, iar toată lumea avea cea mai bună stare de spirit. Era aproape ca și cum am fi luat parte la o cursă de cai cu obstacole.“⁵

Clopoțele bisericilor au vestit apropierea lor. Aproape toate casele au fost împodobite în culorile naționale franceze, roșu, alb și albastru. Sătenii, bucuroși să fie cruțați de distrugerea

care avusese loc în Normandia, i-au așteptat cu sticle de vin și fructe. Membrii Rezistenței, nebărbieriți și purtând brasarde, au încercat să se urce pe mașinile din fruntea convoiului pentru a le arăta drumul. Un ofițer de stat-major din Divizia Blindate de Gardă, aflat într-un blindat Staghound, observa „varietatea ciudată de arme pe care le agitau mai degrabă exuberanți decât atenți la siguranță”.⁶

Câte un tanc mai rămânea fără combustibil. Atunci, vehiculul trebuia să stea pe marginea drumului până când unul dintre camioanele de trei tone ale regimentului îl ajungea din spate și se oprea în dreptul lui. Apoi canistrele începeau să zboare spre membrii echipajului de pe puntea motorului. Din când în când, izbucneau schimburi scurte și violente de focuri când vreun grup german, prins din urmă de înaintarea inamicului, refuza să se predea. Curățarea acestor cuiburi se numea „deparazitare”.⁷

În după-amiaza zilei de 30 august, Horrocks a fost de părere că înaintarea nu era destul de rapidă. Așa că i-a ordonat generalului-maior „Pip” Roberts să trimită Divizia 11 Blindate pe care o comanda să cucerească până în zori orașul Amiens și podurile de peste râul Somme. Deși soldații care conduceau tancurile cădeau din picioare de epuizare, aceștia au reușit să ajungă la poduri, iar camioanele de trei tone au adus în zonă, la prima oră a dimineții, o brigadă de infanterie care să asigure perimetrul localității. Horrocks a ajuns la scurt timp, pentru a-l felicita pe Roberts. Roberts i-a dat raportul, apoi i-a spus comandantului său de corp de armată: „Am o surpriză pentru dumneavoastră, domnule general”.⁸

A fost adus un ofițer german în uniformă neagră a tanchiștilor. Era nebărbierit, iar chipul îi era brăzdat de cicatricea unei răni din Primul Război Mondial care-i distrusese mare parte a nasului. Roberts, scrie Horrocks, „semăna cu un fermier mândru conducându-și taurul campion”.⁹ Trofeul său era

General der Panzertruppe* Heinrich Eberbach, comandantul Armatei a 7-a, pe care îl luaseră din pat.

A doua zi, pe 1 septembrie, se împlineau cinci ani de la invazia germană a Poloniei, în urma căreia izbucnise războiul în Europa. Printr-o coincidență ciudată, ambii comandanți ai grupurilor de armate Aliate participante la campania din Normandia pozau pentru portrete, fiecare la centrul său de comandă. Strălucind de mulțumire după înaintarea impetuoasă a generalului George C. Patton spre Sena, generalul Omar N. Bradley, aflat în apropiere de Chartres, era pictat de Cathleen Mann, o pictoriță care era căsătorită cu marchizul de Queensberry. Cel puțin se puteau delecta cu băuturi reci în acea zi frumoasă. Comandantul suprem, generalul Dwight D. Eisenhower, tocmai îi trimisese lui Bradley un frigider, cu mesajul: „La naiba, m-am săturat să beau whiskey cald de fiecare dată când vin la tine”.¹⁰

Feldmareșalul sir Bernard Montgomery, în ținuta sa distinctă, cu un pulover polo gri, pantaloni de catifea și o beretă neagră cu două insigne, poza pentru portretistul scoțian James Gunn. Cartierul său general tactic și rulota se găseau în parcul ce străjuia Château de Dangu, aflat la jumătatea drumului dintre Rouen și Paris. În ciuda mesajelor de felicitare pentru promovarea la gradul de feldmareșal primite în dimineața aceea, Montgomery era atât de prost dispus încât refuzase o întâlnire cu gazda sa, ducele de Dangu, și cu membrii Rezistenței locale. Toate speranțele lui Montgomery la o ofensivă Aliată sub comanda sa în nordul Germaniei fuseseră spulberate, pentru că Eisenhower îl înlocuia de la comanda supremă a forțelor terestre. Bradley nu mai era în subordinea

* General al armatei germane aflat la comanda corpurilor de armată blindate (n.red.).

lui, ci îi era egal. În mintea lui Montgomery, Eisenhower renunța la victorie refuzând să-și concentreze forțele.

Ofițerii superiori americani, pe de altă parte, erau mult mai furioși din pricina promovării lui Montgomery.¹¹ Acesta ajunsese general de cinci stele, în timp ce Eisenhower, superiorul său, încă avea doar patru. Patton, a cărui Armată a 3-a se apropia deja de Verdun, în estul Franței, îi scria în ziua aceea soției sale: „Chestia asta cu feldmareșalul ne-a scârbit pe mine și pe Bradley“.¹² Chiar și câțiva ofițeri superiori britanici erau de părere că darul lui Winston Churchill pentru Monty și presa britanică pentru a ascunde retrogradarea acestuia era o eroare gravă. Amiralul sir Bertram Ramsay, comandantul suprem al forțelor navale Aliate, scria în jurnalul său: „Monty, promovat feldmareșal. Uluitor lucru; și îl regret mai mult decât pot spune. Înțeleg că premierul a făcut-o de capul lui. Al dracului de stupid și, garantez, extrem de jignitor pentru Eisenhower și americani.“¹³

A doua zi, sâmbătă, 2 septembrie, Patton, Eisenhower și generalul-locotenent Courtney H. Hodges, comandantul Armatei 1 americane, s-au întâlnit la cartierul general al Grupului de Armate 12 al lui Bradley, unde lady Queensberry își pusese deoparte pensulele. Potrivit aghiotantului lui Bradley, Hodges era „ca de obicei, ca scos din cutie în uni-forma de luptă“,¹⁴ în vreme ce Patton arăta „de prost gust cu nasturii lui de alamă și ditamai mașina“. Se aflau acolo pentru a discuta strategia de luptă și marea problemă a aprovizionării. Înaintarea neașteptat de rapidă îi pusese în situația de a depăși până și capacitatea uriașă a flotei militare de transport americane. Patton îl implorase pe Bradley în dimineața aceea: „Dă-mi 400 000 de galoane* de benzină și te duc în Germania în două zile“.¹⁵

* aprox. 1 500 000 litri (n.tr.).

Bradley i-a arătat toată înțelegerea. Era atât de hotărât ca toate avioanele disponibile să continue să aprovizioneze Armata a 3-a a lui Patton, încât s-a opus planurilor de parășutare a trupelor pentru a accelera înaintarea Aliaților. Patton, care își dorea „să treacă prin Linia Siegfried ca rahatul prin găscă”,¹⁶ îi mituia deja pe piloții avioanelor de transport cu lăzi întregi de șampanie prăduită, dar tot nu era suficient. Eisenhower era de neclintit. Montgomery îl bătea și pe el la cap, cerându-i cea mai mare parte a proviziilor pentru a putea pregăti atacul principal în nord.

Diplomația Aliaților îi cerea comandantului suprem să compenseze cererile contradictorii ale celor două armate cât de mult era omenește posibil. Acest lucru l-a făcut pe Eisenhower să adopte o „strategie a unui front larg”, care nu i-a satisfăcut pe nici unul dintre cei doi comandanți.^{*17} Șeful de stat-major al lui Eisenhower, generalul-locotenent Walter Bedell Smith, comenta după război problemele cu Montgomery și Bradley. „Este uimitor”, spunea el, „cum se strică niște generali buni când își formează un public în fața căruia trebuie să-și joace rolurile. Devin primadone.”¹⁸ Până și aparent modestul Bradley „și-a format un public, iar noi am avut ceva probleme cu el”.

Eșecul lui Eisenhower în a rezolva strategiile concurente ale lui Montgomery și Bradley a fost apoi agravat de un accident. După ce a părăsit comandamentul Grupului 12 de Armate de lângă Chartres în după-amiaza aceea, a zburat înapoi la postul său de comandă din Granville, pe coasta

* Strategia unui front larg a lui Eisenhower a fost salutată cu ușurare de înaltul comandament german, OKW. „Conform structurilor militare germane”, nota un ofițer al statului-major, „motivul pentru care inamicul nu a reușit să-și maseze toate trupele într-un punct și să forțeze o străpungere a rămas un mister. În schimb, inamicul i-a făcut comandamentului german favoarea de a-și distribui forțele ca pe un evantai, pe toată lărgimea frontului.”

atlantică a Normandiei. Alegerea unui punct atât de îndepărtat de fronturile foarte dinamice a fost o greșeală gravă. De fapt, cum remarca Bradley, ar fi fost mai bine plasat pentru comunicații dacă ar fi rămas în Londra. Spre finalul zborului spre Granville, avionul său a avut probleme la motor, iar pilotul a fost nevoit să aterizeze pe o plajă. Eisenhower, care avea deja un genunchi beteag, și l-a distrus și pe celălalt în timp ce încerca să ajute la întoarcerea avionul pe nisip. A fost imobilizat la pat, cu piciorul în ghips, chiar înainte ca Bradley și Montgomery să se întâlnească. A rămas așa o întreagă săptămână, care s-a dovedit a fi crucială.

În aceeași seară de 2 septembrie, Horrocks a sosit la comandamentul Diviziei Blindate de Gardă din Douai. Era frustrat pentru că fusese nevoit să-și țină trupele în așteptare pentru a permite o operațiune de parașutare în Tournai. Operațiunea fusese anulată în ultimul moment din cauza condițiilor atmosferice, dar și pentru că americanii din Corpul XIX ajunseseră deja în zonă. Așa încât, oarecum teatral, Horrocks i-a anunțat pe ofițerii săi că obiectivul lor pentru a doua zi era Bruxelles, aflat la vreo 110 kilometri mai departe. S-a auzit un suspin de uluire. Horrocks i-a ordonat de asemenea Diviziei 11 Blindate a lui Roberts să atace direct marele port Anvers, în Operațiunea Sabot.

Cu Gărzile Galeze precedate de vehiculele blindate ale Regimentului 2 al Cavaleriei de Gardă*, pe dreapta, și de grupul de Gardă al Grenadierilor, pe stânga, „spiritul de competiție era irezistibil și nimic nu ne putea sta în cale în ziua aceea”¹⁹, își amintea un ofițer. Se paria intens pe cei care aveau să ajungă primii la Bruxelles. Din câte se părea, crupierul strigase „*Les jeux sont faits – rien ne va plus!*”²⁰ la ora 6.00, în momentul

* În titlatura originală Household Cavalry – structură de gardă formată din două regimente de cavalerie. Parte componentă a Household Division, însărcinată cu protecția suveranului britanic. (n.red.)